

ABD'DE GÖÇMENLERİN SAĞLIĞININ SOSYAL BAĞLAMAMI ÜZERİNE

ETNOGRAFIK BİR ÇALIŐMA¹

S.M. HOLMES

Kaliforniya Üniversitesi, Tıp Okulu, Antropoloji, Tarih ve

Sosyal Tıp Bölümü.

Çeviri: Dr. Nilay ETİLER

MSG Yayın Kurulu yesi

GiriŐ

Emek göçü, ekonomik, politik, tıbbi ve insani boyutuyla dünyanın her yerinde önemli bir olgudur. Dünya genelinde göçmen işçilerin çoğunluğu ülkenin herhangi bir etnik azınlığıdır ve çoğu yoksulluk içinde yaŐamakta, sağlık sorunlarıyla bođuŐmakta ve önemli bir kısmı kayıt dışı çalışmaktadır.

Şekil-1: Mevsimlik gç gzergahi.

“Göçmenlerin sağlığı” olarak çizilen manzara, ABD’de son yıllarda politik, magazin ve tıbbi açılardan dikkat çeken bir konudur. Son yıllarda 293 milyon olarak tahmin edilen ABD nüfusunun 36 milyonu ABD dışında dođmuŐ ve 10.3 milyonu ise kayıtsızdır. 2000 yılı nüfus sayımına göre ABD’de 9.2 milyon Meksika doğumlu kiŐi vardır bunların 2.3 milyonu ABD vatandaşı, 2.1 milyonu yasadışı gçmen² ve 4.8 milyonu belgesiz³ göçmendir. Bir milyon göçmenin Meksika’nın tek bir eyaletinden (Oaxaca) geldiği ve çoğunun yerli halklar olan Mixtec, Zapotec ve Triqui olduğu tahmin edilmektedir. ABD’deki tarım işçilerinin yaklaŐık %98’i Meksikalıdır ve %52’si belgesizdir. Tarım işçilerinin çok azı 60 yaŐından büyük olup işçilerde ortalama yaŐ 29’dur, çoğunun ailesi yoksulluk sınırının altında çalışmaktadır.

Çoğu araştırmacı artık küresel pazardaki eşitsizliklerin emeğin göçüne neden olduğu konusunda hemfikirdir. Meksika’da ortalama günlük 4.12 USD (ABD Doları) olan asgari ücret bölgelere göre deđiŐmekte olup, en düşük ücretler yerlilerin yaŐadıđı güney bölgesindedir. Buna karŐın ABD’de saat baŐına en düşük yasal cret 5.15 USD’dır ve rneğin Kaliforniya’da bu 6.75 USD’ye Washington’da ise 7.15 USD’ye çıkmaktadır. Ayrıca Kuzey Amerika lkeleri Serbest Ticaret AnlaŐması (NAFTA) nedeniyle Meksika’nın tarımsal üretimini zarar görmesi ve aynı dönemde ABD’nin

tarım teşviklerini %300 civarında arttırması Meksika'da işsiz kalan köylülerin ABD'ye göç etmelerinde önemli bir etmen olmuştur.

ABD'de sıklıkla "yasadışı yabancılar" olarak adlandırılan Meksikalı işçiler, çoğunlukla olumsuz önyargı ve şiddetin kurbanları olmakta, beyaz Amerikan gençlerinin çeteleri tarafından öldürülmekte, hasta işçiler şirket sahiplerinin hastaneye götürme kandırmacısıyla sınır dışı edilmekte, tahıl tozları nedeniyle pestisid zehirlenmesi yaşamaktadırlar. Bu kişiler aynı zamanda kamu hizmetlerinden (özellikle sağlık) yararlanmaları nedeniyle, ABD'de işsizlik sigortasının bütçe açıklarının nedeni olarak suçlanmaktadır.

Yapılan çalışmalar göçmen tarım işçilerinin diğer nüfustan anlamlı bir şekilde daha sağlıklı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, belgesiz işçilerin sağlık sorunlarını bildirmekten korkmaları, tarımdaki işgücü ve sağlık politikalarının kötü yönetimi, sakat kalan veya yaşlanan işçilerin memleketlerine geri dönmeleri gibi nedenlerle hastalık ve ölüm verilerin çoğu doğru bilgiler içermemektedir ve "sağlıklı işçi yanılgısı" denilen olguya yol açmaktadır. Bu sorunlara bakmaksızın, önceki araştırmalar göçmen tarım işçilerinde sağlıktaki eşitsizliklerin, etnisite, vatandaşlık ve sosyal sınıfı kapsadığını göstermiştir. Yakın zamandaki araştırmalara göre, Latin çocukların araç dışı trafik kazalarında beyaz Amerikalı çocuklara göre iki kez daha fazla ölüm ve hastaneye yatış oranı bildirilmektedir ve Latin yetişkinlerin koruyucu sağlık taramalarında düşük oranlara sahip olduğu gözlenmektedir.

Çeşitli çalışmalar ABD'deki göçmenlerin sağlık düzeylerinin zaman içinde düştüğünü göstermiştir.

Obesite, serum kolesterolü, tütün ve alkol kullanımı, intihar ve cinayete bağlı ölümler birinci ve ikinci kuşak göçmenlerde yüksektir.

Etnisite ve göç durumunun ötesinde, Meksikalı göçmen tarım işçilerinin sınıfsal durumu sağlık düzeyinin düşmesiyle ilişkilidir. Tarımsal işler yüksek oranda ölümcüldür, tüm işçilerde ölüm 100.000'de 3.9 iken tarımda 21.3'e çıkmaktadır. Tarım işçileri aynı zamanda ölümcül olmayan kazalara, kronik ağrılara, bazı kanserlere, pestisid maruziyetine bağlı kronik sorunlara da daha fazla maruz kalmaktadır. Daha öteye gidip sınıfsal durum belirlendiğinde tarım sektöründe göçmen ve mevsimlik işçilerin sağlık açısından daha kötü düzeyde olduğu görülmektedir. Göçmen ve mevsimlik işçilerde HIV enfeksiyonu, malnütrisyon, anemi, hipertansiyon, diyabet, kronik dermatit, bitkinlik, baş ağrısı, uyuma bozuklukları, kaygı, hafıza sorunları, kan bozuklukları, diş sorunları ve karaciğer, böbrek fonksiyonlarında bozulma gibi kronik sorunlar daha yüksek sıklıktadır. Bu grupta akut hastalıklar da fazladır, bunlar üriner enfeksiyon, böbrek bozuklukları, akciğer enfeksiyonları, sıcak çarpması, şarbon, kıl kurdu, ensefalit, leptospirosis, kuduz, salmonellozis, tetanozdur. Göçmen tarım işçileri sağlık açısından pek çok sorunla karşı karşıya olduğu halde hem sağlık ve hemde sosyal hizmetlerden yeterince yararlanamamaktadır. ABD'de göçmen tarım işçilerinin sadece %5'inin sağlık sigortası vardır.

Bu çalışma; Meksika yerlisi, belgesiz göçmen tarım işçilerinin sağlığını ve sağlık hizmetlerini etkileyen sosyal ortamı tanımlamayı amaçlamıştır.

Tablo-1: Birincil araştırmanın katılımcıları

Katılımcılar	Yer	Tanım
130 çiftlik çalışanı	Washington Eyaleti	20 beyaz ve Asya-Amerikan ABD vatandaşı 20 Latin ABD vatandaşı 90 Meksika yerlisi, Meksika vatandaşı (20 Mestizo, 20 Mixreco, 50 Triqui halkından)
30 klinisyen	Washington Eyaleti, Kaliforniya ve Oaxaca (Meksika)	18 hekim 10 hemşire 2 dış hekimi
22 sınır bölgesi sakini	Arizona	15 sınır aktivisti 5 sınır devriye memuru 2 sivil görevli

Yöntem

Araştırmanın sorularını yanıtlamak için, antropolojik bir teknik olan katılımlı gözlem yöntemi teyp kaydı ile desteklenerek kullanılmıştır. Çiftliklerin yanı sıra hastane ve kliniklerde de göçmen işçilerle yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Katılımlı gözlem tekniğinde araştırmacılar, araştırmanın katılımcıları ile bir ya da birkaç kez görüşmek yerine uzun bir süre birlikte yaşayarak, onların içinde buldukları sosyal ve kültürel ortamı analiz etme şansı bulmaktadır. Araştırmacılar, işçilerin günlük yaşamlarına katılarak kendi aralarındaki etkileşimi gözlemleme ve konuşmalarını dinleme yoluyla önemli uygulamaları, politik-ekonomik zorlamaları, kültürel kavramları tanımlamaktadır. Bu araştırmada araştırmacı tarafından tutulan saha notlarının yanı sıra bazen teyp kaydı da kullanılmıştır.

Araştırma hedeflenen tüm grupları içinde barındırdığı için Tanaka Çiftliği adlı bir çiftlikte yapılmıştır. Ayrıca göçmen işçilerle teması olan sağlık çalışanları ve diğer görevlilerle de görüşmeler yapılmıştır (Tablo 1). Araştırma 15 ay sürmüş, 6 ay Washington'da 4'er ay Kaliforniya ve Meksika'da, son olarak 1 ay Arizona'da veri toplanmıştır.

Sonuçlar

Tanaka Çiftliği'nin yaz aylarında 400'den fazla olan çalışan sayısı diğer zamanlarda 50 civarına düşmektedir. Şekil-2'de çiftlikteki yukarıdan aşağıya doğru iş hiyerarşisi gösterilmiştir.

Çiftlikte tümü beyaz veya Asya-Amerikan olan üst yöneticilerin desklerin arkasında ofisleri vardı. Yönetici asistanları genellikle genç ve çoğu beyazdı. Az sayıda ABD vatandaşı Latin vardı. İşçiler üç farklı kampta bulunmaktaydı. 1. kamp denetçilerin, 2. kamp elma, ahududu, az sayıda çilek toplayıcılarının, 3. kamp ise çoğunlukla çilek toplayıcıları olan Triqui yerlilerinin bulunduğu kamptı. Kampların konforu birinciden üçüncüye doğru giderek azalmaktaydı.

İşçiler arasındaki hiyerarşi Kuzey Amerika'da yaygın olduğu biçime uygun olarak şöyle idi:

Beyaz Asya-Amerikan ABD vatandaşı-Latin ABD vatandaşı- Belgesiz mestizo-Meksikalı Belgesiz yerli Meksikalı.

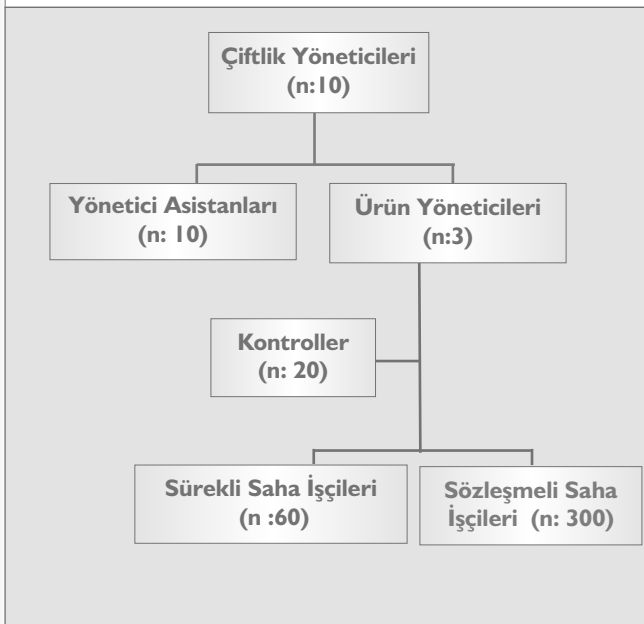
Triqui yerlileri Mixtecos yerlilerine göre daha düşük statüdeydi. Triqui halkının çiftlik yöneticilerinin de ifade ettiği gibi "katıksız yerli", "daha az medeni" olduğu yaygın düşüncelerdir.

Araştırmadaki gözlemler süresince yukarıda bahsedilen etnisite, vatandaşlık, iş ve konut koşulları tablosunun sağlık düzeyi mevcut olduğu açıklığa kavuşmuştur. Avro-Amerikan'dan yerli Meksikalıya doğru inerken işçinin zaman üzerindeki kontrolü azalmakta, denetçilerin küçük düşürücü muameleleri, kol gücüyle çalışma ve işyeri ortam maruziyeti artmaktadır.

Hiyerarşinin en altında bulunan çilek toplayıcısı Triqui yerlileri en soğuk, nemli yerde çalışmaktadırlar. Bu işçilerde en sık sağlık sorunları iş kazası ve işe bağlı ağrılar, somatizasyon, madde kullanımı ve travmadır. İşçiler bir saat içinde belirli bir miktar (50 pound⁴) çilek toplamak zorundadır, aksi halde işten atılma, hakarete uğrama tehlikesi vardır. Bu miktarı sağlamak için sabah genellikle saat 05.00 gibi işe başlayıp uzun saatler çalışırlar.

Sağlık çalışanları göçmen işçiler arasında madde bağımlılığı ve/veya somatizasyon olarak karşılaştıkları depresyonun sık görüldüğünü ifade etmişlerdir. Altta yatan çeşitli sosyal ve kültürel faktörler arasında en sık yöneticilerin ve işyeri sahiplerinin saygısızca davranması, iş için seçeneklerinin olmayışı, sosyal olarak ilerleme olanaklarının

Şekil-2: Tanaka Çiftliği'nde iş hiyerarşisi

olmaması, sınır dışı edilme korkusu ve aile üyelerinden ayrı olmak olarak belirtilmektedir.

İşçiler sıkça güvenlik güçleri tarafından uygulanan şiddete maruz kaldıklarından yakınmaktadır. Görüşmelerde Meksika polisi tarafından kaçırılan ve işkence gören işçiler vardı. Bunun dışında işçilerin kendi içindeki hiyerarşiye göre en alttakilere şiddet uyguladıkları da saptanmıştır.

Tartışma

Bu çalışmada da saptanan hiyerarşi, çiftlikteki yöneticilerin bireysel tutumlarından öteye yapısal bir durumu işaret etmektedir. ABD tarımının şirketleşmesi ve uluslararası serbest pazar üreticileri öyle sıkıştırılmakta ki üreticiler iflas etmeden toplayıcıların yevmiyelerinin arttırmaları ya da kampların koşullarını iyileştirmeleri hayal bile edilememektedir. Bu koşullar altında yapısal şiddet pazar kuralları ile yasallaşmakta, uluslararası ve ulusal düzeyde ırkçılık, cinsiyetçilik ve yasadışı göçmen karşıtlığına yol açmaktadır. Diğer yandan küresel eşitliklere neden olan serbest ticaret kapitalizmi, güney Meksika'yı derin bir ekonomik depresyona sokmuştur. Bu tablo, yoksulluk toprak savaşlarının, yaşamını sürdürebilmek için dışa göçün birincil nedenidir.

Görüşmelerde işçilerin bu tabloyu doğallaştırdığı ve içselleştirdiği saptanmıştır. Pierre Bourdieu'nun kuramına göre sembolik şiddet sosyal asimetrisinin doğallaştırılması ve içselleştirilmesinin bir aracıdır. Etnik çizgiler boyunca algılanan farklılıklar sembolik şiddetin yasallaşmasını öyle bir kapsamaktadır ki sonuçta her bir etnik grup görece olarak kendi sosyal pozisyonunu anlayarak konumlanmaktadır. Bu şekilde çiftlikte bir işbölümü ortaya çıkmakta ve herkes tarafından doğal olarak algılanmaktadır. Bu algı, bölgede yaşayan halk, çiftlik çalışanları ve sağlık çalışanlarından elde edilen verilerde de kendini göstermektedir.

Göçmen kliniklerinde çalışan hekimler ve hemşireler daha kötü koşullar altında kamu olanaklarından yoksun çalışmakta, sigortasızlık gibi sistem zorlukları ile engellenmektedir.

Michel Foucault Kliniğin Doğuşu'nda ortaya koyduğu "klinik bakış açısı" kavramı, hastaya ve hasta tarafından ifade edilen belirtiler üzerine odaklanan, sadece organa özgü yaklaşım gösteren, insan bedenini bir obje olarak tedavi etmeyi hedefleyen

bir paradigmadır. Oysa sağlık çalışanları, Triquiler ile sağlık kuruluşunda karşılaştıklarını, onların sorunlarına neden olan insani ve sosyal ortamı görmediklerini belirtmektedirler. Bu klinisyenler çoğu sağlık çalışanı gibi sağlık sorunlarının politik ekonomik ve sosyal belirleyicilerini görmek konusunda eğitim de almadıkları için hastalığa ve bireysel risk faktörlerine daralan bir bakış açısına sahiptir. Üstelik Meksikalı göçmen işçi stereotipi olan 'alkolik, karısını istismar eden erkek' tipi tüm sağlıksızlık davranışlarına sahiptir ve sıklıkla bu kavramsallaştırmaya katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre göçmen tarım işçilerinin sağlığını geliştirmek için bazı noktalar ön plana çıkmaktadır. İlk olarak sağlıkta eşitsizliklerde etnik ve göç durumunu anlamak için çalışmalar yapılmalıdır. İkinci olarak tıp eğitiminin bakışı, hastalıkların etyolojilerinin bir çok yönüyle ele alınması yönünde genişlemelidir. Son olarak, Rudolf Virchov'un 19. Yüzyıl'da söylediği gibi "tıp sosyal bir bilimdir ve politika tıbbın geniş ölçekte alınmasından başka bir şey değildir". Toplumda sağlık ölçütlerinin eşitsiz dağılımına dikkat çeken Virchov'a göre "hekimler yoksulların doğal savunucularıdır". Sağlık çalışanlarının bu konularda politika geliştirilme sürecine katkıda bulunması gerekmektedir.

Sonuç olarak; yapısal ırkçılık ve göç karşıtı uygulamalar, göçmen işçilerin kötü koşullarda çalışmaları, yaşamaları ve sağlıksızlıklarına neden olmaktadır. İnce bir ırkçılık göçmen işçilerin içinde bulunduğu bu sosyal ortamın farkına varılmasını azaltan bir etkiye sahiptir. Bu makalede, göçmenlerin sağlığının iyileştirilmesi için sağlıkta eşitsizlik araştırmalarının yapılması, göçmen işçilerle iyi bir klinik etkileşim, tıbbi eğitim ve politika geliştirilmesi alanlarına müdahale edilmesi sonucuna varılmıştır.

Dipnotlar

1. Holmes, S.M. "An ethnographic study of the social context of migrant health in United States". PLoS Med. 2006;3(10):e448. DOI: 110.1371/journal.pmed.0030448
2. Ülkeye yasadışı yollarla giren kişilerdir (Ç.N.)
3. Çalışma ve oturma izni olmayan, ancak ülkeye turist belgesiyle girmiş kişilerdir (Ç.N.).
4. 50 pound 22.5 kg. a karşılık gelmektedir (Ç.N.).●